

LUKÁTS JÁNOS

A farkasember

- Bolond vagy te, Bárányos! - ezt a mondatot Bárányosné egyre többször mondotta a férjének. Kezdetben a szeme mosolygott, amikor belesuttogta az ember arcába, aztán halkán mormolta saját magának, végül pedig Bárányos háta mögött sziszegte és közben egyáltalán nem mosolygott.

A tavaszi belvíz kipusztította a vetemények nagy részét, a nyári aszály elsorvasztotta, ami hátul, a nagykertben termett, augusztusban villám csapott a körtefába, novemberben pedig leégett a fészter, benne a takarmánnyal. Karácsonyra csődbe jutott a szövetkezet, Bárányossal közölték: le is út, fel is út.

Bárányos összeharapta az ajkát, egy szót se szólt, de a mosoly nem ült föl többet az arcára. Néhány nappal később meghalt az utcában lakó, ős öreg Gazdagné. Szép temetése volt. De hamarosan puszogni kezdtek, hogy milyen rettenetes összegbe került a temetés, hogy az öreg Gazdagnak nem volt elég pénze megfizetni, amit ilyenkor kell, a fiuknak meg bankkölcsönt kellett fölvennie. Sajnálták az öreg Gazdagnét, de még inkább az életben maradt öreg Gazdagot, meg a fiát, aki életében soha eleddig adósságba nem verte magát.

- Meg ne halj nekem, Bárányos, - évődött a férjével Bárányosné - mert bizony még eltemettetni sem tudlak. Ingyen oda nem mehet ám be az ember! - Bárányos nem válaszolt. Lassan tépkedte magából, napokon át, a gondolatokat.

- Én itt fölösleges vagyok! - állapította meg végül. Nem volt ez tragédia, csak a szürke színezetű valóság. - Igen, fölösleges. A családban is, a faluban is. Meg még az életben is. - Bárányos fölnezt a magasba, mintha onnan várna eligazítást. Istenfélő ember volt, vagy legalábbis eddig sose került pörlekedésbe se az Úristennel, se a saját lelkével. De hát eddig szükség volt rá a családban, a falujában, a munkában. A szomszédok is meghallgatták, amit mondott. Most meg... most meg még el se temethetik. Mert nincs helye annak odaát, aki nem gyűjtött eleget ideát.

Bárányos elhatározta, hogy megöli magát. Akinek haszna nincs, ne éljen. Ne éljen mások kegyén-kenyerén, ne lássa a szemébe néző szemekből, hogy már tolnák-taszítanak ki maguk közül.

Kést, baltát forgatott a kezében naphosszat, de életében úgy megtanulta a biztos szerszámhasználatot, hogy most már képtelen volt ellene tenni. Ujját húzogatta a fejsze élén, aztán érezte, hogy tompa, tehát megreszelte. A késsel meg újrafaragta a kilazult kerítésléceket. A csuklójára mégis karcolt egy keresztet, de abból csak annyira vére csordult, hogy a maga nyálával eltisztította. - Ostoba vagy, Bárányos - töprengett magában Bárányos -, ha így előlöd magadat, csak a haszontalanság elől menekülsz, az eltemetés elől nem. Mehet a te asszonyod is a bankba, aztán vajon mire kapna kölcsönt? És ha nem kap, akkor mit csinálsz, Bárányos? Falu szájára akarsz kerülni? Hogy a fejüket csóválják? Meg, hogy sajnáljanak? - Bárányos kiköpött, pedig ilyesmit sose tett azelőtt. De most ez mégis különös helyzet volt, hogy a saját temetésére gondolt. A temetése rémképe közeledett állandóan feléje, az ember a bankból, a végrehajtó.

Kiment az erdészetre, hátha kell rönköt cipelni, de szóba se álltak vele. Elkódorgott a vasút felé, ott még ki is nevték: – Régen volt az! – A vasút! – morogta magában Bárányos, és felkínlódta magát a vonat rozoga, egyetlen kocsjába. – Meg kell halnom, de nem akarom elemészteni magamat! – Bárányos csak a fejét rázta, miközben már a hátsó peronon állt. A vonat valahol a két falu között döcögött. Legénykorában hányszor lendült át egyik kocsiról a másikra, a keze erős volt, az ugrása biztos. Most csak nézte a rétet, ahogy fut visszafelé, a sínt, ahogy bújik elő a vonat alól. Bárányos ellökte magát a kapaszkodót... A két sín közé esett, a bal sípcsontját a sínbe ütötte. A szava elállt, még talán a könnye is kicsordult. Aztán fölkel, bár a fájdalom még a földön tartotta volna. De észrevette, két ember biciklin közeledik a dűlőúton. Bárányos nem akarta, hogy megkérdezzék, mit keres a sínek között. Hazafelé menet betért a kocsmába, ott mondták, véres a homloka. Letörölte a vért és megitta a fröccsét. Nyugtatta magát, a saját homlokát még ő se láthatja. Az asszony csak nézte, de nem mondta egy szóval sem: – Bolond vagy te, Bárányos!

Másnap a kocsmában nagyhangon mesélték, hogy a Bárányos öngyilkos akart lenni, de nem a vonat elé, hanem a vonat után ugrott. Volt, aki a térdét csapkodta röhögtében. A csapos emlékezett Bárányos arcára és nem nevetett.

Bárányos megvárta, amíg begyógyul a homloka, aztán mikor már csak egy halvány rajzolat emlékeztette a koccanásra a sínnel – az is csak ha a tükör elé állt, de Bárányos nem állt a tükör elé -, azt mondta egy este az asszonynak: – Elmegyek. Munkát keresni, vagy mit tudom én! – így mondta Bárányos. A munkában nem nagyon bízott, az elemésztését meg nem merte kimondani. – Készíts nekem ruhát! – mondta Bárányos, ettől az asszony megnyugodott. Volt egy öccse Bárányosnak Budaörsön, ahhoz készült.

Másnap reggel elutazott Bárányos. Az öccse jó szívvel fogadta, életében háromszor se látta vendégül a testvérét, okának kell annak lennie, ha most idejött. Mondta, hogy állást keres, de úgy, mint aki biztos címre megy. Este megittak egy fröccsöt, az öcs nézegette a testvére homlokát, de nem kérdezett semmit.

Bárányos másnap bement a városba. Látta a Dunát, a rettenetes nagy folyót, lement a vízpartra. A kőlépcsők keskenyek voltak, a víz húzta-vonzotta magához. Ment ott messze, a Duna közepén egy hajó, a hulláma éppen idáig ért, felcsapott és vizes lett Bárányos lába. Hideg volt a víz, Bárányos iszonyodott a hideg víztől. Hátán végigborzongott a gondolat, hogy ha ő ebbe az irdatlan vízbe beleesne, biztosan beleveszne. Úszni éppen tudott Bárányos, hiszen az alvégi tavat egyszer-kétszer átúsztta gyerekkorában, de az más volt, ott leállhatott, ha akart, mert leért a lába. Bárányos megtapogatta nedves zokniját, cipőjét és indult tovább.

Volt ott egy áruházfarma épület, abba is bement, föl, a tetejére. Számlálgatta, meg elvétette a lépcsőket, a fordulókat, de csak fölért. Alig hitte el, hogy a lenti világot látja, olyan apró volt minden. Szél fúj, nem erős, de mégis szél. Bárányos hátán apró verejtékpatak indult el. Megrémült, hogy a szél lefújja a tetőről, érezte, ahogy lengedezik zuhanás közben, akár a falevél. Hang nem jött ki Bárányos torokán.

Állást is keresett, nem akart úgy hazatérni este az öccséhez, hogy semmit sem végzett. A legtöbb helyen nem is értette, mi volna a munka. Itt, a fővárosban másfajta munkák voltak, és a munkákat más néven nevezték, mint náluk, odahaza.

Egyik-másik munkára rámondta, azt megpróbálná, de megmagyarázták, nem ért ő ahhoz. Kevés a végzettsége, mondták.

Egy kert mellett vezetett az útja, addigra már begyalogolta a várost. A kertet rács választotta el az utcától. Bárányos fáradt volt, lába beledagadt a nyirkos cipőbe. Dolgozni akart volna éppen, de hát itt nem tud dolgozni. Nyomorult és fonák volt minden dolog körülötte.

A kert kapuján táblát látott, gondozót kerestek. Bárányosnak odahaza volt egy bikája, hízó is akadt, régebben tartott kecskét, de azzal csak a baj volt. Mondta a kapusnak, hogy a hirdetésre jött. A kapus egy nagy épületre mutatott, a nagy épületben Bárányos mondta, hogy ő gondozó. Kérdezték, mit gondozott már. Mondta Bárányos a bikát, a hízót, de a kecskét nem mondta. Azt utálta. Mondták, hogy itt a farkasnak kell gondozó. – Farkas? – nyögte ki nehezen Bárányos. – Az is jó! – Kérdezték, ápolt-e már vadakat, ragadozót, így mondták. Bárányos mondta, hogy az ő Kormosa volt a falu legvadabb bikája, egyszer még a postást is megtaposta, de akkor a postás volt a hibás.

Nevettek rajta, aztán kivitték a farkasok kifutójához. Bárányos látott már farkast, egyszer egy loholt az erdőszélen, de lehet, hogy az juhászkutya volt, egyszer meg lőttek egyet a vadászaton, ahol ő is ott volt a hajtók között. Itt sok farkas volt, ezek nem loholtak és nem is lőtték meg őket. Ezek a farkasok nyugodtak voltak, némelyik futkosott ugyan, de mintha unalmában tenné, a többi meg csak hevert a porban. Így, összezárva, rács mögött a farkas бүдös állat. Ezek fogságot élő állatok voltak, Bárányos szíve összeszorult, maga sem tudta, miért. Mondta, hogy igen, vállalja a munkát. Kitanították a farkasokból, sok idegen szóval, meg olyannal, amit Bárányos nem értett. Aki kitanította, az – Bárányos úgy gondolta – még soha nem volt közös ketrecben a farkassal. Aztán aláírtak vele egy papírt, amiben az állt, hogy az övé, Bárányosé, minden felelősség. Bárányos nem tudta, mi az a felelősség, de sajnálta a farkasokat.

Másnap beállt Bárányos gondozónak. Megmutatták, hogy lehet elkeríteni az állatokat, ha etetés van, mikor kell a megmaradt csontot és húsmaradékot kitarítani, megmutatták az itatóhelyeket. Bárányos kérdezte, kisöpörni mikor kell a бүзös farkashullatékot, valamit feleltek arra is.

Nyolc farkas volt, némelyik elhízott a fogságban, mások lesoványodtak, volt, amelyik gonosz tekintettel mérte végig Bárányost, volt, amelyiknek mintha üres lett volna a szeme. Időnként belemartak egymásba és felvinnyogtak, aztán folytatódott a körös-körbe loholás. Aludtak félig-zárt szemmel, sompolyogtak egykedvűen, faltak, rázva és szaggatva a húst, de ez mintha valami emlékezés-féle lett volna, a hajdani szabad életre. Pedig a legtöbb farkasnak – ezt így mondták Bárányosnak – már a nagyapja is állatkerti farkas volt. Bárányos csak nézte az állatokat, mozdulatlanul, mintha egy volna közülük. A két másik gondozó elnevezte a háta mögött Bárányost farkasembernek.

Bárányos csinálta, amit kellett. Mikor az eledelt szétosztotta a betontálcákon, beszélt a farkasoknak. Folyamatosan szólt hozzájuk, mindig ugyanazt mondta, hogy a vadak megszokják a hangját, a látását. A másik két gondozó csak a farkasok szagát vette át, mondták, az is fontos, de övelük Bárányos nem törődött.

A gondozóknak keveset fizettek a kertben, Bárányos pénzt adott az öccsének, pénzt küldött az asszonynak, neki is maradt valamennyi, de mindez kevés volt.

Élni még csak lehetett belőle, de meghalni, egyszerre annyi tenger pénzt kiadni, arra még csak gondolni se mert Bárányos. Pedig az asszony bizonyosan azt gondolja, hogy gyűjti a pénzt, és majd csak összejön a lelki békét biztosító temetésre való.

Bárányos végignézett a vadakon. A tél folyamán vastag gereznája nőtt az állatoknak, tavasszal ugyan levedlették a fölösleget, de sűrű, szép bunda maradt a hátukon. Időnként elrekesztette őket és kilapátolta a farkasok mocskát, ilyenkor a másik két gondozó finnyásan elhúzódott tőle. Bárányos nem bánta a farkasember nevet, de ahogy a gondozók mondták – röhögve, a háta mögött –, az valahogy bántotta. Tudta, a farkasnak nem kell a szemébe nézni, mert nem állja az ember tekintetét. Inkább a földet nézte Bárányos. Ismerte már mind a nyolc állat szőre mintázatát, a fehér-tarka foltokat a szemük körül.

Jött egy holdfényes nyári este. Telihold előtt két nappal. A farkas ilyenkor nyugtalan, hamar haragszik, könnyen támad. Bárányos a kerítést fürkészte, a kifutó sarkán, a vasrudakon könnyű volt fölmászni a drótháló tetejéig. Valami zord türelmetlenség lett úrrá rajta, mint aki várja a nagy bajt, hogy végre szembe nézhessen vele.

A két gondozó aznap különösen jókedvűnek mutatkozott, pedig egyébként hallgatólag és mogorva emberek voltak. Ma együtt indultak hazafelé, hívták Bárányost is magukkal, de a farkasember a világért se ment volna velük. A látogatók is elszállingóztak, a kertet bezárták, leszállt az alkony. Ide hallatszott a fókák csobbanása a medencéből, a távolban a páva rikoltott, a vonat meg elcsörömpölt az állatkert mellett. Bárányos a gondozó szoba sarkába húzódott és hamarosan elnyomta az álom. Arra ébredt föl, hogy lebillen a székről, majdnem a földre esett. A hold már magasan járt az égen. Bárányos megigazította magán a bekecset, és a kerítés felé indult. Átmászott a védőkorláton, megmarkolta a vascsövet mellmagasságban, és felhágott a rácsra. A neszre sorban ébredtek a farkasok. Első álmukat zavarta meg Bárányos. Az öreg hím ott állt a kifutó legmagasabb pontján, és szemét Bárányosra szegezte. A többiek föltápáskodtak álmukból, bambán forgatták a fejüket. Két farkas, orrát fölfelé tartva, megindult a kifutó sarka felé. Bárányos a legfelső vasrudon állt. Felnézett a hold felé, aztán lábával kitapogatta a belső keresztlécet. Háttal fordult a farkasoknak, és lassan a kifutóba ereszkedett. Amint földet ért és megfordult, hét farkas állta körül. Az öreg hím nem mozdult a hold sütötte szikláról. Bárányos megszámlálta a hétszer két zöld szemet, letérdelt és lassan a földre feküdt. Arccal a földre, a föld hideg volt, Bárányos arca nyirkos.

Nem várt semmit. A véget várta, amelyet megidézett magának. Vagy inkább a kezdetét a végnek. Úgy elemészteni magát, hogy ne legyen temetése. Hogy ne legyen bankkölcsön, hogy ne legyen gyalázat.

Tüzes lehelet érte a nyakát, bűzös, mondta volna régen, most tudta: farkasok szagát érzi. A bokáján is végigfutott a lihegés, farkasorr taszigálta a lába szárát. A tarkóján forró nyelvet érzett, Bárányos beleborzongott, a meleg nyál csiklandozva futott le a torka felé, fülét megdörzsölte a durvaszőrű farkaspofa. Megcsattant egy fog, vagy inkább kettő. Két fogsor, farkasfogsor, hétszer kettő. Bárányos tudta, hogy sír, de nem érzett félelmet záporozó könnyei ellenére sem.

Egy farkasláb nehezedett a vállára, aztán ez a láb megfordította fektében, arca most szembenézett a hét farkassal. Csak álltak a farkasok, kettő a közeli bokorhoz

ment és levizelte a bokrot. Az egyik fiatal hím vakarózott. Az öreg nőtény fogát Báránys bekecsébe akasztotta, és szinte ülő helyzetbe rántotta. Amelyik a bokáját szimatolta percek óta, most a farkasember két lábára telepedett. – Ilyen nehéz egy farkas? – gondolta magában Báránys, majd: – Ilyen könnyű?

Belelátott a nőtényfarkas torkába, meg a két hímébe is, bár leginkább a kilógó, loncsos nyelveket látta, meg a nyirkos orrokat, amelyeket hol fölfelé emeltek, hol Báránys hóna alá dugtak. Amikor a fejüket magasra tartották, a hold megvilágította a nyakuk gyönyörű szőrét. Bokája fölött kicsordult a vér, két farkas rohant a vérre, de aztán egymást kezdték marcangolni. Az egyik farkas váratlanul beleharpott az oldalába, a bordák között. Föltépte Báránys bekecsét, az ingét meg a fehér alsóinget is. Szaggató fájdalom hasított beléje. – Kezdődik! – nyögte még és elalélt. A fájdalomtól, a félelemtől, vagy a tudattól talán, hogy farkasok étkére került. Csukott szemmel, összeszorított szájjal, megránduló ököllel adta át magát sorsának.

Amikor magához tért, hűvös szél fújtt végig a farkasok kifutóján. Az állatok a bokrok alján heverték, talán kettő fordította a fejét lomhán a megmoccanó Báránys felé. Az öreg hím a sziklán trónolt most is, akár egy farkas szobor. Báránys megmozdult, minden testrészét külön mozdította, mindegyik iszonyú fájdalommal válaszolt a mozdításra. Báránys lassan felült, ruháját összehúzta magán, hogy ne fázzon. Lassan térdre emelkedett. A lábára állt, előbb az egyikre, aztán mindkettőre. Kezével megragadta a rácsot, nehézkes két mozdulattal a kerítés tetején volt, aztán felülről egyetlen lendülettel kiugrott a farkas kifutó mellé, a köves útra. Megütötte magát, felnyögött. Bűzös volt, saját verejtékétől meg a farkasok szagától. A félelem szagától. A kerti csaphoz ment, csapkodta arcára a vizet. Lemosta magáról a farkas nyálát. – Összenyaltak a farkasok, nőtényfarkasok nyalták az arcomat. És élek ennek ellenére. Vagy éppen ezért? – Báránys maga sem tudta, hogy fájdalmasan felnyög-e, vagy diadalordítást hallat. De hát farkasember volt!

– Hogy nézel ki, talán a farkasokkal vacsoráltál? – bámult rá másnap az egyik gondozó. – És úgy mozogsz, mint akit megrágtak! – tódította a másik. Báránys hallgatott, de érezte, hogy elmosolyodik. Hosszú idő után először. Aztán dolgozott tovább, rettenetes fájdalmat érzett a bordái között meg a bokájában. A hátán karmok vontak barázdát, az oldalában is ott éktelenkedett két tépőfog nyoma.

– Mi van, ha valaki beesik a farkasokhoz? – kérdezte néhány nap múlva óvatosan. Ő ugyan nem esett be, maga emberségéből járt közöttük. És a saját lábán távozott. – Hogy mi? Próbáld ki, ha érdekel! – és a gondozók megállapították egymás között, hogy bolond a farkasember.

Az egyik gondozót a kert előtt elütötte egy bicikli. Ahogy a földre esett, fölszakadt a tenyere bőre meg a térde is lehorzsolódott. – Így nem lehet dolgozni vadállatok között! – hangoztatta a gondozó, az orvos pedig bólogatott. Másnap a másik gondozó kalapáccsal az ujjára ütött, hatalmas kötéssel a kezén jelent meg. – Van, aki ellássa az állatokat! – nyugtatta meg a gondozó a kert vezetőit. – Az új fiú nagyon beletanult a farkasokba. Már maga is afféle farkasember lett! – három nap betegállományt kapott. Báránys reggel megetette a farkasokat, aztán friss vizet töltött nekik a kifolyóba. – Megismernek és elfogadnak. Nem, Báránys, nem szerettek meg. A sorsuk van a te kezében. Az eledelük, vagy inkább az éhezés veszélye. Ennyit tud az állat. Ezért viselnek el. De valójában te tartozol hálával nekik, ugye tudod, Báránys? Majd ők fognak eltakarítani az útból. Légy hálás nekik,

csapdába futott ember. A farkasokra mindig számíthatsz. Majdnem mindig! – ezt ugyanannyi büszkeséggel tette hozzá Bárányos, mint keserőséggel. A telihold előtti éjszakán már elszánta magát a végre, az ismeretlen egérútra, a farkasemberségre. És most mégis itt van. Mit gondolsz, vajon a bank meghatódik, mert nem téptek szét a farkasok, amikor közibük vetted magad, és ingyen ad pénzt a sírkövedre?

Bárányos este csak vizet adott a farkasoknak. Éjjel felült az ócska fekvőhelyen a gondozó házban és fülelt, a farkasok aludtak, csak azok az apró neszek és morgások ropogtak föl, amelyek minden vadállat álmát kísérik.

Vizet reggel is adott az állatoknak, azok szokatlan mohósággal vetették rá magukat, és már a kiöntőnél összemaragodtak. Ittak, pedig éhesek voltak. Dél előtt loholtak körös-körbe a kerítés körül, ordítva harapdáltak egymásba, és Bárányos nem szólt megnyugtató szót nekik. A látogatók izgalommal figyelték a harcias kedvű farkas népet. Még az öreg hím is elüvöltötte magát és beleharapott az egyik fiatal állat vékonyába. Aztán visszavonult a sziklája mögé. Talán szégyellte magát, talán az éhség rémével igyekezett szembenézni.

Délben már vizet is csak keveset adott az állatoknak. Rájuk se nézett, egész nap a gondozóházban heverészett. Olvasta a szerződést, amely ott hanyódott valamelyik polcon. – Az enyém minden felelősség. Ide van írva, és én aláírtam! – forgatta Bárányos a papirost. Füllesztő meleg volt, a délután nem akart múlni. Aztán csak eljött a hat óra, megszólalt a hangosanbeszélő, Bárányos úgy érezte, mintha az ő halálos ítéletét kiáltotta volna világgá.

A fókák ma is hangosan csobbantak bele a medencéjükbe, a páva rikoztzott csúf hangján, aztán eldöcögött az esti személyvonat. Hold ma nem kísérte az esti színjátékot. A farkasok álma nyugtalan volt, az éhségtől föl-fölüvöltöttek, álmukban özgerincet törtek, kövér marhát rántottak le a négy lábáról, de lehet, hogy izzadt kabátú gondozót szaggattak falatokra.

Bárányos ült a fekhelyen, fejét két könyökére hajtotta és a térdére nehézkedett. Hogy mire várt, maga sem tudta. Arra a mozdulatra, amelyik elindítja, amelyik rálöki erre a rövid útra. Amelyiket egyszer már réműletesen és fájdalmasnak gondolt. Amelyik után most mégis itt ül, és nem mozdul. Bárányos nem tudta eldönteni, hogy mindentől fél-e, vagy semmitől se fél.

A farkasok felüvöltöttek éhes álmukban és azonnal egymásnak estek. Bárányos megrándult. – Nézd meg, mi van velük! – szólt magának. Szétfoszlott bátorságát markolta egybe, vagy az életétől búcsúzott? Kilépett a gondozó ház ajtaján, a sötétben is látta, hogy mind a nyolc farkas ébren van, és harcra készen méregeti egymást a kifutóban. Bárányos átlépett a védőkorláton és föllendült a kerítésre.

